

Actieplan green deal van NAJK

Het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt, NAJK, staat voor de agrarische ondernemers van de toekomst. Ambitieuze, bevrolog en enthousiaste jongeren die klaarstaan om de uitdagingen van de toekomst aan te gaan. Net als de Europese Commissie zien ook de 8000 leden van NAJK, de jonge boeren en tuinders, de noodzaak om tot een duurzamer voedselsysteem te komen. Bij duurzame voedselproductie wordt er optimaal gebruik gemaakt van kringlopen, de natuur, technologie en digitale oplossingen. Zo worden er betere klimaat- en milieuresultaten behaald. Met de Europese Green Deal, specifiek de biodiversiteitsstrategie en de "van boer tot bord"-strategie, wil de Europese Commissie komen tot een robuust en veerkrachtig voedselsysteem. Dit kan de boer en tuinder van de toekomst niet zonder ondersteuning van zowel de maatschappij als van beleidsmakers. Daarom presenteert NAJK haar actieplan Green Deal met maatregelen die jonge boeren en tuinders nodig hebben om aan de doelen van de Green Deal te kunnen voldoen. **Er wordt veel gevraagd van de boeren van de toekomst. Het wordt tijd om ook iets terug te vragen!**

Nieuwe groene bedrijfsmodellen

De Europese Commissie stelt in de Green Deal dat voor verduurzaming van de voedselvoorzieningsketen investeringen nodig zijn en dat er kansen liggen. Hiermee verwijzend naar nieuwe businessmodellen. Een voorbeeld hiervan is een beloning voor koolstofvastlegging: koolstoflandbouw. Het vastleggen van koolstof uit de atmosfeer in de bodem door gewassen kan carbon credits generen, waardoor het voor boeren financieel aantrekkelijk wordt zich in te spannen om de CO₂-uitstoot te verminderen. Daarnaast zou door carbon farming het voor boeren aantrekkelijker moeten worden om te investeren in hun bodem. Koolstofboeren worden hiermee beloond en het zou tot een verdienmodel voor boeren moeten leiden. Zowel boeren die al veel hebben geïnvesteerd in bodemgezondheid, als ook boeren die deze kans niet hebben gehad of benut, moeten kunnen profiteren van koolstoflandbouw. **De boer kan niet alleen financieel verantwoordelijk zijn voor deze praktische onzekerheden. Als de markt geen financiële zekerheid kan bieden, zou de overheid hier garant voor moeten staan.** Ook moet de overheid zich inzetten om de beloning voor de boer voor carbon farming door de consument te laten betalen. Als aanvulling zijn er mogelijkheden in koolstofvastlegging in gewassen. Een teler van bijvoorbeeld vezelhennep zou een vergoeding kunnen krijgen voor het langdurig vastleggen van CO₂ in de duurzame producten waarin hennep is verwerkt, zoals isolatiemateriaal voor huizen.

Echter, er moet worden erkend dat koolstof vastleggen in de bodem een erg lastige kwestie is. Zowel het meten als het belonen is onzeker en een kwestie van een lange adem hebben. Het potentieel om koolstof op te slaan moet namelijk in balans zijn met het stikstofgehalte en is daardoor gelimiteerd. Metingen omtrent koolstofvastlegging zouden dan ook niet uitsluitend berusten op enkele bodemparameters zoals

organisch stofgehalte. Een peer-reviewed langer termijn model zou het fundament moeten zijn voor meting omtrent koolstofvastlegging. Daarnaast moet niet uit het oog verloren worden dat met een grotere koolstofvoorraad in de bodem, ook het watervasthoudend vermogen verbeterd. Hetgeen wat met hevige regenval wateroverlast zal verminderen. De kern van het beleid en daarmee de financiële prikkels voor de boer zouden ervoor moeten zorgen dat de bodem haar essentiële diensten kan blijven verlenen aan de boer en burger.

Daarnaast zou de Europese Commissie initiatieven moeten ondersteunen omtrent schone energieproductie, bijvoorbeeld via anaerobe gistingstanks. Er kan zo actie ondernomen worden op het gebied van energie-efficiëntie in de landbouw, waarmee op een duurzame manier geïnvesteerd wordt zonder de voedselzekerheid en de biodiversiteit in gevaar te brengen. Daarnaast kan technologische ontwikkeling zorgen voor verduurzaming in het verdienmodel. Echter, dit zal voorsnog niet resulteren in een onderscheidend product. Binnen de EU zou daarom gezocht moeten worden naar een manier om deze duurzamere homogene producten financieel te ondersteunen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door een Europees etiketeringframework.

Gezonde gewassen

Jonge boeren en tuinders willen hun gewassen goed kunnen beschermen tegen ziekten en plagen. Vanuit de markt wordt de effectiefste wijze van bescherming gevraagd. De manier waarop dit nu veelal gebeurt, waaronder met gewasbeschermingsmiddelen, staat onder druk. Voor NAJK is het belangrijk dat jonge boeren en tuinders ook in de toekomst in staat zijn hoogwaardige producten te telen. Geen enkele boer wil het milieu beschadigen, het water vervuilen en mens of dier ziek maken. Er bestaat daarom een **wettelijk kader dat op basis van feiten bepaalt of een middel veilig te gebruiken is**. De wetenschap moet leidend zijn bij de toelating of uittasering van middelen. Jonge boeren en tuinders staan open voor alle mogelijke alternatieven op chemische gewasbeschermingsmiddelen, maar deze moeten wel werkzaam en betaalbaar zijn.

De "van boer tot bord-strategie" stuurt aan op een forse vermindering van de toepassing van chemische gewasbescherming. Voor jonge boeren en tuinders is het essentieel dat wanneer dit wordt ingevoerd, betaalbare en werkzame alternatieven voor handen zijn. Denk bijvoorbeeld aan groene of biologische middelen. Sommige herbiciden kunnen sterk teruggedrongen worden door robots of cameragestuurde schoffels. Voor insecticiden kunnen soms natuurlijke vijanden ingezet worden. Zo is de boer van de toekomst op zoek naar mogelijkheden om een hoogwaardig product te blijven produceren. Echter, er moet ook erkend worden dat het gebruik van chemische gewasbescherming niet per definitie zorgt voor een milieubelasting. Minder milieubelasting en gezonde gewassen is uiteindelijk het doel. Hier hoort een goedgevulde gereedschapskist bij om dit te kunnen bewerkstelligen.

Daar is wel wat voor nodig. Nieuwe gewasbeschermingsmiddelen vragen om andere specialistische kennis over planten, gewasbescherming en resistenties bij de

Europese Voedselveiligheidsautoriteit (EFSA) en lidstaatbeoordelaars, in Nederland het College voor de Toelating van Gewasbescherming Biociden (CTGB). Daarnaast is een verhoging van de beoordelingscapaciteit en het personeel bij deze instanties belangrijk voor **versnelde toelating van duurzamere alternatieven**. Een betere consultatie met deskundigen uit de sector helpt hierbij. Zo kunnen betere afwegingen op technisch en milieukundig vlak gemaakt worden. Dit vraagt ook om een verbetering van het toetsingskader waarbinnen nieuwe middelen worden getest om goedkeuring te verkrijgen. Het huidige toetsingskader is toegespitst op chemische gewasbeschermingsmiddelen, waardoor middelen van biologische oorsprong onvoldoende en moeilijker toegelaten worden. Ook moet er bij beoordeling oog zijn voor verbeterde driftreductie en het feit dat volveldsbespuiting voor bepaalde middelen verleden tijd zijn met de ontwikkeling van plaats specifieke bespuitingen.

Daarnaast wordt de jonge boer en tuinder tegengehouden door de huidige regelgeving omtrent rassenontwikkeling en -registratie. Het verlichten van administratieve druk en het toelaten van **'nieuwe veredelings technieken**, zoals CRISPR/Cas helpt jonge boeren en tuinders de doelstellingen van de Green Deal dichterbij te brengen. De huidige toepassing van Geïntegreerde Gewasbescherming (IPM) blijft ontzettend belangrijk en de doorontwikkeling van deze integrale methodes om gewassen gezond te houden verdient steun van de beleidmakers. Zo wordt de ziekte- en plagendruk lager en is ingrijpen met chemische gewasbeschermingsmiddelen minder vaak nodig.

Nutriëntengebruik

De Green Deal stelt dat de nutriëntenbelastingen in de lucht en het water verlaagd moeten worden. Een geïntegreerd nutriëntenbeheer zal hiervoor ontwikkeld moeten worden door de Europese beleidmakers. NAJK juicht een betere inzet van nutriënten toe. Een betere toepassing van meststoffen door precisie- en digitale landbouw zal de voorspelbaarheid van nutriëntenopname door gewassen verhogen en daarmee het nutriëntenverlies verminderen. Ook zou het nemen van maatregelen ten behoeve van irrigatiemogelijkheden de bemestingskwaliteit verbeteren. Dierlijke mestquotums horen hier niet bij. **Per gewas zou gekeken moeten worden wat de mineralenbehoefte is, dit draagt bij aan evenwichtsbemesting**. Het zorgt er bovendien voor dat er minder kunstmest wordt gebruikt en resulteert in het sluiten van kringlopen in de land- en tuinbouw. Dit is maatwerk wat de boer kan leveren.

NAJK moedigt de beleidmakers dan ook aan voor een betere toepassing van dierlijke mest door het **toelaten van kunstmestvervangers**. Een voorbeeld hiervan zou zijn het investeren in stikstof uit luchtwassers en uit mineralenconcentraten. Hier moet ruimte voor geboden worden in het wettelijk dierlijk quotum uit de nitraatrichtlijn. Daarnaast is het voor het verlagen van de nutriëntenbelasting in bodem, lucht en water essentieel dat de menselijke nutriënten terug in de keten komen. Europese beleidmakers zouden de sector moeten ondersteunen in het opzetten van de infrastructuur voor deze kunstmestvervangers.

Gezonde Dieren

In de Green Deal streeft de Europese Commissie naar een vermindering van de verkoop van antimicrobiële stoffen om zo antibioticaresistentie tegen te gaan. NAJK onderschrijft het belang van het voorkomen van deze resistenties. De stimulatie van innovatie en ontwikkeling van vaccins zou jonge boeren helpen deze doelstelling dichterbij te brengen. Verder is er binnen de interne markt een **harmoniseren van standaarden met betrekking tot dierenwelzijn** nodig. Binnen de Europese Unie moeten **gelijke minimumstandaarden** gelden. Hier hoort ook een centraal monitoringsysteem en controlesysteem bij. Misstanden door elke partij stralen immers slecht af op de hele agrarisch sector.

Voor boeren die hun standaarden hoger leggen, moet een meerprijs te halen zijn binnen de interne markt. Dit zou kunnen via dierenwelzijnsetikettering. Belangrijk is hier dat deze meerprijs niet alleen in de eigen lidstaat te halen valt, maar binnen de hele interne markt. **NAJK streeft naar een certificering met erkenning binnen de hele EU.** De boer van de toekomst produceert wat de markt van hem vraagt, maar de overheid moet de boer ondersteunen bij bovenwettelijke investeringen ten behoeve van het dierenwelzijn die niet gedekt worden door de markt.

Mededingen en Carbon Border Adjustment Mechanism

Bedrijven die samen willen werken aan duurzaamheidsinitiatieven moeten volgens de Europese Commissie dit in gezamenlijkheid kunnen doen. Daarom wordt de mededingingswetgeving aangepast. NAJK moedigt dit van harte aan. Het is belangrijk dat boeren en tuinders hierin ondersteund worden. Ze moeten beschermd worden tegen concurrentieverstorend gedrag. Zowel consument als primaire producent moeten voordeel kunnen halen uit de interne markt. Erkende producentenorganisaties kunnen hen helpen hun positie in de keten te versterken.

Verder zijn agrariërs vaak het slachtoffer als het gaat om inbreuken op prijsafspraken. Een betere handhaving zou dan ook ten goede komen aan agrariërs die zo betere deals krijgen voor hun producten. Daarnaast moet zoveel mogelijk voorkomen worden dat bepaalde lidstaten de invoer van landbouwproducten uit andere lidstaten beperken. Het is de taak van de Europese Commissie om hierop te handhaven.

Tevens zou import uit derde landen geen verstorend effect moeten hebben op de interne markt. De importen van de landbouwproducten zijn vaak niet geproduceerd met dezelfde standaarden welke gelden in de Europese Unie, verwijzend naar het gebruik van herbiciden en fungiciden. Dit moet voorkomen worden. De integriteit van Europese standaarden moet bewaard blijven. NAJK wil Europese basistandaarden wettelijk verankeren. Elk product wat we exporteren of importeren moet hieraan voldoen. **Lagere productiestandaarden zouden moeten leiden tot een heffing.** Deze heffing zou een duurzamere productie in het buitenland moeten stimuleren en ten goede komen aan de productie in de interne markt. Het geïnde geld moet weer geïnvesteerd worden in de land- en tuinbouw.

De Europese Commissie moet zich volgens NAJK verder inspannen om ondermijning van de Green Deal doelstellingen door handelspartners van de EU te voorkomen. Dit zou namelijk tot koolstoflekkage leiden. Bedrijven kunnen hun productie verplaatsen naar landen die minder streng zijn op het gebied van vervuiling of uitstoot. Een **koolstofheffing**, zoals voorgesteld in het Carbon Border Adjustment Mechanism, zou het voor de agrarische sector aantrekkelijker moeten maken om te investeren in emissie reducerende maatregelen. Deze maatregelen, die vaak kostenprijs verhogend werken, worden dan niet door de markt afgestraft door goedkopere producten uit concurrerende landen, waar deze maatregelen niet geïmplementeerd zijn. Ten tweede kan met de Europese koolstofheffing **een geharmoniseerde infrastructuur ontwikkeld worden om de koolstofafdruk van een product te meten**. Een goed systeem om deze koolstofkosten te meten is essentieel voor burgers en overheden om te weten waar de kosten vandaan komen. De koolstofheffing kan het ontwikkelen van deze infrastructuur versnellen. Ten derde kunnen andere landen Europese klimaat-en milieuregelgeving gaan overnemen om toegang te krijgen tot de Europese markt. Landbouwproducten moeten onderhevig zijn aan een koolstofheffing om oneerlijke concurrentie te voorkomen.

Voedselconsumptiepatronen

NAJK juicht de plannen toe van de Commissie om voedselverliezen en -verspilling aan te pakken. Het verminderen hiervan levert zowel consumenten als exploitanten besparingen op. Voedsel fraude aanpak is hierbij essentieel. Dit bedrog brengt duurzaamheid in gevaar want het ondermijnt het vertrouwen van de consument. Als de consument niet meer in de oprechtheid van duurzaamheid gelooft neemt het animo af om de meerprijs van duurzaamheid te betalen. Daarom is het essentieel dat dit wordt aangepakt. Daarnaast ziet NAJK dat steeds meer jonge mensen bewust bezig zijn met voedsel. Jonge boeren en tuinders zijn klaar om hier op in te springen met nieuwe ideeën en concepten. Naar verwachting wil de consument van de toekomst iets te kiezen hebben. NAJK ziet daarom kansen voor plant én dier in Nederland. De ene jonge boer gaat flink aan de slag met eiwittransitie, terwijl de andere juist een biologische kaas produceert of zich richt op de korte ketens. Jonge boeren willen produceren wat de markt vraagt. Dit zou ondersteund moeten worden door de beleidsmakers. Initiatieven moeten ondersteund worden, zonder een keurslijf voor de ondernemer te creëren.

Horizon Europe

Meer geld naar innovatie en onderzoek is een grote kans voor de agrarische sector. Dit kan de ontwikkeling stimuleren. Onderzoek en innovatie zijn cruciaal voor agrariërs. Hiermee kunnen ze innovatieve instrumenten en oplossingen ontwikkelen waarmee hun productiviteit kunnen verbeteren en zich veerkrachtiger kunnen opstellen tegen klimaatverandering en tegelijkertijd de impact op het milieu kunnen verkleinen. Hier is partnerschap tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden belangrijk. NAJK wil Horizon Europe hiervoor benutten. Met meer innovatie en efficiëntere landbouwpraktijken wordt het makkelijker om de doelstellingen van de Green Deal te halen en zijn daarom een enorme kans voor de agrarische sector. Meer dan ooit is juist nu **praktijkonderzoek** belangrijk. Dit

onderzoek wordt gestart met de motivatie om praktijkproblemen op te lossen. De boer moet hierbij worden betrokken.

Landschapselementen en beschermde natuurgebieden

De Europese Commissie geeft in de biodiversiteitsstrategie aan dat er meer behoefte is aan landschappen met een hoge diversiteit. Zoals ook in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) na 2022 omvatten de voorgenomen landschapskenmerken onder andere bufferstroken, braakland, heggen, niet-productieve bomen, terrasmuren en vijvers.

NAJK wil de beleidmakers hierbij op het succes wijzen van agrarisch natuurbeheer.

Jonge boeren zijn prima in staat om landschappen met een hoge diversiteit te verzorgen. Akkerranden bijvoorbeeld; deze kunnen agrariërs namelijk op hun eigen areaal zelf inzaaien. Via Agrarische Natuurverenigingen maken boeren zich hard voor het versterken en vergroten van de biodiversiteit. Agrarische natuurverenigingen zouden vanuit de beleidmakers meegenomen moeten worden in het halen van de natuurdoelstellingen. Bij de aanleg van nieuwe natuurgebieden moet agrarisch natuurbeheer ook meegenomen worden in de aanbesteding. Echter, er mag niet vergeten worden dat een toereikende financiële onderbouwing hierbij essentieel is. Ook is het belangrijk dat de bestemming van de grond door de boer zelf in te vullen valt. Bij de invulling van landschapselementen moedigt NAJK de Europese beleidmakers aan om landschapselementen te kiezen op basis van praktijktoetsen middels pilots. Bij het aanwijzen van natuurgebieden, overgangsgebieden of landschapselementen moet vooraf duidelijk zijn wat het doel is. Praktijkprojecten hebben de effectiviteit van de maatregelen aangetoond.

Bodemecosystemen

Zoals in de Green Deal wordt benadrukt, zijn bodems van vitaal belang voor de toekomst van de landbouw in de EU. Jonge boeren zetten zich dus al bijzonder in voor het behoud en het herstel van de gezondheid en de kwaliteit van hun bodems, maar hebben daarvoor wel een coherent beleidskader nodig **waar nationale en Europese wetgeving elkaar versterken in plaats van tegenspreken.** NAJK moedigt beleidmakers aan de Europese diversiteit te omarmen en elke uniforme methode te verwerpen. Om het succes van deze doelstelling te waarborgen is het van essentieel belang dat landbouwers worden gesteund bij de verdere ontwikkeling naar duurzame landbouwpraktijken en de verbetering van de bodemkwaliteit. Verdere ontwikkeling in de meetbaarheid en communiceerbaarheid van de bodemkwaliteit is daarbij nodig. De marktsituatie kan worden verbeterd door duurzame stimulansen met bijvoorbeeld financiële beloning voor aantoonbaar verbeteren van de bodemkwaliteit. Een goede bodem heeft namelijk niet alleen positieve gevolgen voor de boer, maar ook voor de samenleving. Een goede bodem houdt bijvoorbeeld ook beter water vast en vermindert wateroverlast bij hevige regenval.

Landbouwers zijn continue bezig met het op peil houden of verbeteren van bodemkwaliteit. Dat is namelijk hun productiemiddel. Echter, de overheid werkt met veel regelgeving het zelf in de hand dat het onderhouden van bodemkwaliteit steeds moeilijker wordt: verdwijnen van derogatie, kalenderlandbouw, ruil met veehouderij wordt haast onmogelijk in het nieuwe GLB, allemaal zaken wat de bodemkwaliteit

slechter maakt. **De bodem moet centraal worden gesteld in de regelgeving in plaats van de controleerbaarheid en fraude.**

Biologische landbouw

De Europese Commissie wil graag dat in 2030 25% van de landbouw biologisch is. Echter, de omvang van de productie kan alleen groeien, wanneer de marktvraag ook toeneemt. Van bovenaf opleggen dat de productie vergroot moet worden leidt tot instortende markten. Dit moet absoluut voorkomen worden. Tevens dient erkend te worden dat er andere vormen van landbouw zijn die niet in het frame van biologisch vallen. Deze dienen ook ondersteund en erkend te worden.

Bedrijfsovername en generatievernieuwing

Generatievernieuwing gaat verder dan een verlaging van de gemiddelde leeftijd van de landbouwers in de EU. Het is dan ook teleurstellend om te constateren dat jonge boeren maar een enkele keer in de Green Deal genoemd werd. Dat terwijl de huidige generatie jonge boeren veel van de doelstellingen die in de Green Deal staan moeten gaan halen. NAJK voorziet dan ook problemen met bedrijfsovernames die voortvloeien uit de Green Deal. De maatregelen vanuit de Green Deal zullen bijvoorbeeld leiden tot een verdere **schaarste van grond en financiële kwetsbaarheid**. Het is belangrijk dat Europese beleidsmakers de positie van de jonge boer in gedachten houden bij het verder uitwerken van de Green Deal. Zo pleit NAJK bijvoorbeeld voor een Installatiesteun van 100.000 euro uit het GLB om bedrijfsovernames financieel te ondersteunen. Verder zouden Europese beleidsmakers jonge boeren moeten helpen om grond te bemachtigen.

Conclusie

De jonge boeren en tuinders van Nederland gaan graag de uitdagingen van de toekomst samen aan met de beleidsmakers en politici van de Europese Unie. De Green Deal legt een grote verantwoordelijkheid voor het verduurzamen van het voedselsysteem bij de jonge boeren en tuinders. De jonge boer en tuinder kan dit niet alleen en heeft hierbij de hulp nodig van Europese beleidsmakers. Voor een toekomstperspectief van de agrarische sector en om de doelstellingen van de Green Deal te kunnen halen zullen sommige beleidsregels moeten veranderen:

- Duurzaamheid uit de markt betaald, met de overheid als garantsteller.
- Wettelijke kaders voor gewasbeschermingsmiddelen met een betere en snellere toelating van duurzame alternatieven.
- Evenwichtsbemesten met het gewas als basis, dus waarin het gebruik van onbewerkte of bewerkte dierlijke mest ruim baan krijgt ten opzichte van kunstmest.
- Gelijke minimumstandaarden voor dierenwelzijn en een etiketteringssysteem met erkenning binnen de hele EU.
- Importheffingen voor producten die niet aan de Europese basisstandaarden of koolstofregels voldoen. Het geïnde geld wordt weer geïnvesteerd aan innovatie.
- Agrarische natuurbeheer wordt meegenomen in de doelstellingen omtrent natuurgebieden.
- Jonge boeren worden met financiële middelen en mogelijkheid tot grond ondersteund in hun bedrijfsovername.

Met deze maatregelen wordt er een klimaat gecreëerd waarin het mogelijk wordt om dichterbij de doelstellingen vanuit de Green Deal te komen. Wij, jonge boeren en tuinders, vragen moed en lef van Europese en Nederlandse politici om ons door deze transitie heen te helpen en ons ondernemerschap te vertrouwen om deze doelstellingen te halen. Laat ons duurzaam voedsel produceren, want daar zijn wij het beste in.